

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

СТРІЛЕЦЬ Єлизавета Михайлівна

УДК 368.032 (330.35)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Краматорськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Класичному приватному університеті (м. Запоріжжя).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет
Міністерства освіти і науки України (м. Запоріжжя),
декан економічного факультету.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент **Тельнова Ганна Володимирівна**, Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ), провідний науковий співробітник науково-дослідного сектору;

кандидат економічних наук **Чевела Галина Олександрівна**, Товариство з обмеженою відповідальністю «ТІАЛ МЕДІА» (м. Київ), економіст.

Захист дисертації відбудеться *28 травня 2015 року о 13:00* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72, ауд. 1319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72.

Автореферат розісланий *27 квітня 2015 року*.

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, доцент

В. Г. Саєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ситуація на страховому ринку у 2009–2013 рр. демонструє недостатнє технічне та ресурсне забезпечення, що ускладнює діяльність страховиків. Проте навіть в умовах широкого спектра ризиків у період економічної нестабільності страхові компанії покликані надавати надійний страховий захист юридичним і фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх впевненість у майбутньому. Ефективно функціонуючий страховий ринок є невід’ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В свою чергу, ефективність діяльності страхових компаній є основною умовою, за допомогою якої інститут страхування може повноцінно виконувати свою багатопланову функцію у процесі суспільного відтворення.

Разом з тим, існування у науці різних точок зору щодо змістовної сутності ефективності діяльності страхової компанії, визначення факторів впливу на неї та перебіг процесу трансформації норм та правил щодо діяльності страхових компаній актуалізує дослідження даних питань з позиції комплексу наукових підходів.

Важливим аспектом забезпечення діяльності учасників фінансового ринку є формування фінансових кластерів, ініціатором або ядром якого є Національний банк України. При цьому надзвичайно актуальним є аналіз умов, за яких уможливорюється підвищення ефективності діяльності страхових компаній. Тому питання оцінки інтегральної ефективності потенційного фінансового кластеру, доцільності вступу до нього страхових компаній набуває особливого значення.

В науковій літературі особливості діяльності страхових компаній досліджуються у працях вчених: А. Аксьоненко, В. Базилевича, О. Василика, Н. Внукової, О. Гаманкової, Г. Губіна, Е. Дунаєва, А. Касьянова, І. Каца, З. Коровіної, О. Козьменко, Т. Косової, В. Красовського, В. Лексіна, В. Леонтєва, О. Лордкипанідзе, Є. Мазакова, П. Малишева, В. Медведєва, В. Новожилова, П. Октябрського, А. Омарова, Р. Петухова, В. Сінавіної, Г. Тельнової, Г. Форбріг, Т. Хачатурова, Г. Чевели, А. Череп, М. Чумаченка та інших. Водночас, віддаючи належне добутку вказаних авторів, в Україні бракує наукових та практичних напрацювань досліджень щодо забезпечення ефективності діяльності страхових компаній в кризових умовах, методів їх антикризового управління та формування кластерів за участю страхових компаній в умовах трансформаційних процесів розвитку національної економіки.

Важливість вивчення вказаних вище питань та недостатній рівень їх практичної розробки визначили вибір теми та завдань дисертації, свідчать про її актуальність, теоретичну та практичну значимість.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фінансів та кредиту Класичного приватного університету за темою «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0110U003962, 2010–2014 рр.), в рамках якої дисертантом особисто розроблено методичні підходи та надано практичні рекомендації щодо забезпечення ефективності діяльності страхових компаній України.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретико-методичних аспектів та розробка практичних пропозицій щодо забезпечення ефективності діяльності страхових компаній України в кризових умовах.

Відповідно до поставленої мети в роботі було окреслено та розв'язано наступні завдання:

визначити економічну природу й уточнити змістовну сутність категорії «ефективність діяльності страхової компанії»;

дослідити підходи до визначення критеріїв забезпечення ефективності діяльності страхової компанії;

узагальнити підходи до класифікації видів ефективності страхової діяльності;

дослідити існуючі методики та розробити пропозиції по вдосконаленню методичного підходу до оцінки ефективності діяльності страхових компаній;

обґрунтувати рекомендації щодо розвитку методів забезпечення ефективності діяльності страхових компаній в умовах кризи;

розвинути організаційні засади функціонування фінансового кластеру в межах інституціонально-інфраструктурного забезпечення діяльності страхових компаній та банківських установ;

довести доцільність включення страхових компаній до фінансового кластеру за критерієм зростання їх ефективності.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення ефективності діяльності страхових компаній України.

Предмет дослідження – теоретико-методичний та організаційний інструментарій забезпечення ефективності діяльності страхової компанії.

Методи дослідження. Теоретично-методологічну основу дослідження становлять сучасна економічна теорія, методи наукового пізнання, методи фінансового аналізу. В процесі дослідження застосовувались: методи теоретичного узагальнення і порівняння – при визначенні понятійного апарату забезпечення ефективності діяльності страхових компаній, уточнення та вдосконалення окремих понять (підрозділи 1.1, 1.2); системний підхід – при вивченні економічних процесів на ринку страхування України, дослідження зарубіжного досвіду в галузі страхування і визначення факторних складових оцінювання ефективності страхової діяльності (підрозділи 1.1, 1.3); емпіричний метод – при проведенні збору статистичного матеріалу, його систематизації й узагальнення (підрозділи 2.1, 2.2); графічний аналіз – при наочному відображенні динаміки показників страхової діяльності; економіко-математичні методи – при формуванні кластеру за участю страхових компаній й оцінювання його потенційної ефективності та при обґрунтуванні підходу до розробленого автором методу оцінювання життєздатності страхової компанії в кризових умовах (підрозділи 2.3, 3.3); статистичний аналіз – при дослідженні динаміки ринку страхування в Україні (підрозділ 1.2, 2.1).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють сферу страхування, матеріали Міністерства фінансів України, Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг

України, Ліги страхових організацій України; дані фінансової звітності страхових компаній України, інструктивно-методичні документи з питань організації страхового ринку; наукові публікації у вітчизняних та зарубіжних періодичних та спеціальних виданнях; матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних пропозицій щодо забезпечення ефективності діяльності страхових компаній в кризових умовах. До основних наукових результатів дослідження належать наступні:

вперше:

розроблено методичний підхід до оцінки доцільності включення страхових компаній до фінансового кластеру на основі порівняння ефективності діяльності окремої страхової компанії та функціонування фінансового кластеру, який уможливує забезпечення ефективної діяльності банків і страхових компаній;

удосконалено:

визначення сутності категорії «ефективність страхової компанії», що, на відміну від існуючих, розглядається як фактор забезпечення життєздатності, а її складові визначаються в залежності від стадії життєвого циклу страхової компанії. Запропоноване визначення створює теоретичне підґрунтя для диференціації критеріїв забезпечення ефективності та її оцінки відповідно до цілей страхової діяльності страховика на певному етапі його життєвого розвитку;

науковий підхід до забезпечення ефективності діяльності страхових компаній, який, на відміну від існуючих, базується на перетворенні складу критеріїв відповідно до етапів життєвого циклу страхової компанії. Обґрунтовано доцільність включення до етапів життєвого циклу можливості компанії увійти до фінансового кластеру і таким чином уникнути банкрутства і досягти більш високої ефективності діяльності;

методичний підхід до рейтингової оцінки ефективності діяльності страхових компаній шляхом використання інтегрального коефіцієнту, розрахованого за функцією Харрінгтона, що надасть можливість страховим компаніям та потенційним клієнтам отримати комплексну об'єктивну інформацію щодо умов відшкодування можливих збитків, досвіду роботи страхової компанії на ринку, надійності страховика та ефективності його роботи;

дістало подальшого розвитку:

класифікація видів ефективності діяльності страхової компанії. На відміну від існуючих, до класифікації, окрім загальноприйнятої економічної та управлінської ефективності, включено комерційну, соціальну та інтеграційну ефективність. Розвинута класифікація розширює уявлення щодо ефекту, який має бути отриманий в результаті страхової діяльності;

методичний підхід до забезпечення ефективності діяльності страхової компанії, який, на відміну від існуючих, включає в себе низку критеріїв, а саме: придатності, оптимальності та переваги страхової компанії, що сприятиме підвищенню життєздатності страхової компанії;

організаційний підхід до формування інфраструктури фінансового кластеру, який впорядковує співпрацю страхових організацій та інших учасників кластеру для забезпечення ефективності діяльності страхових компаній в кризових умовах.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції, обґрунтовані в дисертації, мають теоретичне і практичне значення та спрямовані на забезпечення ефективності діяльності страхових компаній України в кризових умовах.

Висновки і практичні рекомендації стосовно удосконалення рейтингової оцінки ефективності страхової діяльності, організаційні засади запровадження антикризового підходу до забезпечення життєздатності страхової компанії мають практичне значення для вирішення завдань, пов'язаних з забезпеченням ефективної страхової діяльності в Україні. Основні результати дослідження знайшли практичне застосування в діяльності страхових компаній ПрАТ «АСК «Інго Україна» (довідка від 20.01.2015 № 835), ПрАТ «СК АСКО-Донбас Північний» (довідка від 20.01.2015 № 35), ПрАТ СК «Юніверс» (довідка від 19.01.2015 № 1).

Наукові положення та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності страхових компаній використовуються у методичному забезпеченні навчальних дисциплін «Страхування», «Фінансові системи зарубіжних країн» та «Міжнародна економіка» Класичного приватного університету (довідка від 17.12.2014 № 24/13).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною кваліфікаційною роботою. Всі наукові результати, викладені в дослідженні, одержано автором самостійно. Особистий внесок полягає в розробці заходів щодо вдосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності страхових компаній України та організаційних засад її забезпечення в умовах фінансово-економічної кризи.

Апробація роботи та її результатів. Основні положення та висновки дисертації доповідалися та обговорювалися на: X Міжнародній науково-практичній конференції «Ефективні інструменти сучасних наук» (Чехія, Прага, 2014 р.), X Міжнародній науково-практичній конференції «Інструменти сучасної науки» (Чехія, Прага, 2014 р.), XXII Міжнародній науковій конференції студентів і молодих учених «Наука і вища освіта» (Запоріжжя, 2014 р.), X Міжнародній науково-практичній конференції «Науковий простір Європи» (Польща, Перемишль, 2014 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації знайшли відображення у 14 публікаціях: розділи у трьох колективних монографіях, сім статей у наукових фахових виданнях з економіки (у тому числі – одна стаття в іноземному виданні), чотири тези у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,3 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 3,8 ум.-друк. арк.

Структура дисертації Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (188 найменувань на 19 сторінках) і дев'яти додатків (на 13 сторінках), містить 34 таблиці та 31 рисунок. Загальний обсяг дисертації становить 238 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади забезпечення ефективності страхової діяльності**» досліджено особливості діяльності страховиків, економічну сутність категорії «ефективність діяльності страхових компаній», проаналізовано

різні точки зору науковців щодо ознак ефективності діяльності страхових компаній, розглянуто фактори формування ефективності.

В ході дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів встановлено, що ефективність як економічна категорія розглядається в більшості випадків як відношення ефекту діяльності страхових компаній до витрат, які призвели до отримання такого ефекту. В свою чергу ефект діяльності страхової компанії розглядається як прибуток, економія або певний позитивний результат. Проте, особливості функціонування страхових компаній, залежність їх фінансових результатів не стільки від впливу управлінських заходів, скільки від структури сформованого страхового портфелю за видами страхових послуг, що визначає ймовірність та суму страхових виплат, функціональну спрямованість страхування у суспільстві, обумовлює застосування інших якісних критеріїв забезпечення ефективності діяльності страхової компанії.

У пропонованому в роботі визначенні страхова компанія вважається ефективною, якщо вона реалізує за наявних ресурсів максимально можливий об'єм послуг за оптимальними тарифами та забезпечує свій захист, довіру, розвиток та надійність для залучення великої кількості страхувальників, тим самим збільшуючи свої прибутки та реалізуючи своє функціональне призначення.

Доведено, що складові забезпечення та оцінки ефективності залежать від стадій життєвого циклу страхової компанії. Враховуючи перебіг життєвого циклу страхової компанії, що складається з п'яти стадій життєвого розвитку страхової компанії, запропоновано систему критеріїв забезпечення ефективності на кожному етапі (рис. 1).

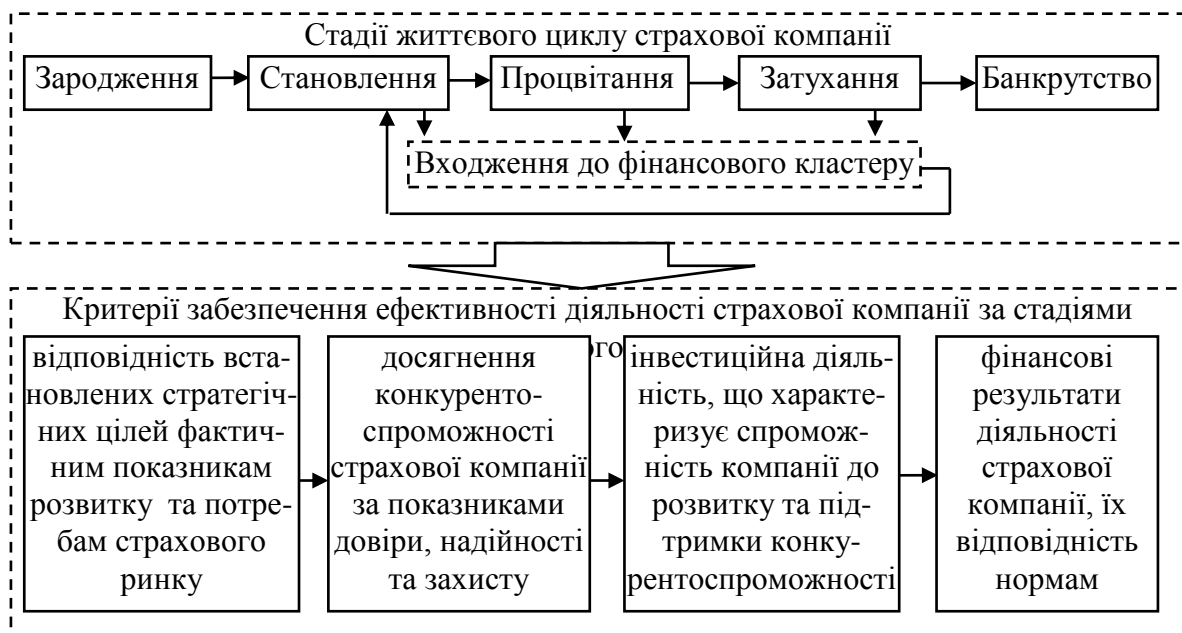

Рис. 1. Науковий підхід до забезпечення ефективності діяльності страхової компанії

Зроблено акцент на запроваджені проміжної стадії входження до фінансового кластеру, який являє собою певну організаційну систему інституціональної

інфраструктури фінансових установ та посередників, законодавчих та регулюючих органів на фінансовому ринку. Будь-яка страхова компанія може увійти до фінансового кластеру і таким чином уникнути банкрутства, забезпечивши ефективну діяльність.

Можливість входження до фінансового кластеру з'являється на етапі становлення страхової компанії, оскільки цей період діяльності пов'язаний з переходом до беззбиткової діяльності, поступового збільшення розміру прибутку. Страхова компанія закріплює своє становище на ринку в діловому співтоваристві з іншими фінансовими установами. Основна задача – зміцнення конкурентоспроможності страхової компанії. Проте, саме в цей період часто виникає ризик уповільнення темпів зростання, внаслідок чого значна кількість страхових компаній зазнають краху через недосвідченість і некомпетентність керівників.

Запорукою ефективної страхової діяльності на стадії процвітання страхової компанії є її інвестиційна активність, що характеризує здатність страховика до фінансового розвитку та підтримки конкурентоспроможності. Входження страхової компанії до фінансового кластеру на цьому етапі уможливорює реалізацію необхідних інвестиційних проектів та забезпечує інституціональну підтримку.

На стадії затухання, коли інтегральна ефективність знижується, і ступінь довіри, надійності та захисту зводиться до мінімальних показників, особливо важливо та корисно для страхової компанії вступити до фінансового кластеру і відновити свої прибутки та забезпечити зростання фінансових результатів.

Встановлено, що процес забезпечення ефективності страхової компанії реалізується під впливом співвідношення зовнішніх факторів (державне регулювання страхової діяльності та ціни і тарифи на види страхових послуг) і внутрішніх факторів (спосіб організації персоналу та роботи страхової компанії для досягнення найпродуктивнішої роботи) за рахунок кваліфікованих кадрів та сучасної модернізованої техніки. Відповідно до цього, удосконалено підходи до класифікації видів ефективності діяльності страхових компаній, що опосередковують процес забезпечення інтегральної ефективності на всіх етапах життєвого циклу (табл. 1).

Таблиця 1

Запропоновані підходи до класифікації видів ефективності діяльності страхових компаній

Вид ефективності	Підходи та ознака	Ефективність, її характеристика
1	2	3
Комерційна (інвестиційна)	Відповідно до інвестиційного об'єкту	Вид ефективності, який визначається співвідношенням інвестиційних витрат і результатів, що забезпечують необхідну норму доходності як для всього об'єкта в цілому, так і для окремих його частин.
Соціальна	Згідно з функціональним призначенням страхової діяльності у суспільстві	Відповідність результатів соціальної програми держави та приватного страхування соціальним потребам, цілям суспільства та інтересам окремої людини.

1	2	3
Соціальна	Відповідно до умов праці у страховій сфері	Вимірюється скороченням тривалості робочого тижня, збільшенням нових робочих місць і рівня зайнятості людей, поліпшенням умов праці та побуту, стану оточуючого середовища, загальної безпеки працівників компанії.
Економічна	Відповідно до факторів розвитку страхової діяльності	Визначається співвідношенням зовнішніх (державна політика, ціни на страхові послуги) та внутрішніх факторів (продуктивності праці, технічна характеристики страхової компанії, спосіб її організації, тобто те, чим можна управляти).
Управлінська	З позиції менеджменту	Ступінь адекватності стратегічних та тактичних цілей результатам фінансової, операційної, інвестиційної та страхової діяльності та зусиллям і діям щодо здійснення цієї діяльності.
Інтеграційна	З точки зору процесів інтеграції страхових компаній з банками	Отримання додаткового ефекту в результаті оптимізації регламентованих нормативів платоспроможності, процесу розробки і дистрибуції фінансових продуктів, а також підвищення продуктивності взаємовідносин з клієнтами, співвіднесеного з витратами на інтеграційні процеси

Запропонована класифікація ефективності діяльності страхових компаній та науковий підхід до її забезпечення створюють теоретичне підґрунтя для подальшого вдосконалення методичного та організаційного інструментарію, що опосередковує процес ефективного розвитку страхових компаній України.

У другому розділі «Сучасний стан та перспективи діяльності страхових компаній» проведено аналіз динаміки страхового ринку України, виконано розрахунки за існуючими методиками обчислення окремих показників ефективності діяльності страхових компаній, удосконалено методичний підхід до рейтингової оцінки ефективності діяльності страхових компаній.

Наукові дослідження показали, що розвиток страхового ринку України зумовлює необхідність розробки державної політики ефективного розвитку страхування у комплексі з іншими загальнонаціональними економічними пріоритетами, яка б передбачала подальше формування законодавчої та вдосконалення нормативної бази, визначення основних напрямів побудови механізму страхових послуг для забезпечення соціального захисту.

Загальна кількість страхових компаній в Україні станом на 31.12.2013 становила 407, у тому числі страхові компанії «*non-life*» – 345 компанії (84,8 %), страхові компанії «*life*» – 62 компанії (станом на 31.12.2012 – 414 компанії, у тому числі страхові компанії «*non-life*» – 352 компанії (85 %), страхові компанії «*life*» – 62). Таке співвідношення страхових компаній пов'язане, в першу чергу, з відсутністю відповідних традицій страхування життя, недостатньою кількістю операторів і агентських мереж, неурегульованістю вітчизняного законодавства щодо суб'єктів страхової справи, особливо, з іноземним капіталом тощо.

Обсяги валових страхових премій за 2013 р. зросли порівняно з 2012 р. на 33,3 %, з 2011 р. – на 26,3 % (табл. 2). Зростання валових страхових премій у 2013 р. порівняно з 2012 р. відбулось переважно за рахунок збільшення обсягів

внутрішнього перестраховування – до 7 110,4 млн грн. При цьому чисті страхові премії зросли на 6,3 % порівняно з 2012 р. та на 19,9 % порівняно з 2011 р.

Таблиця 2

Динаміка валових страхових премій страхових компаній за 2005–2013 рр.

Рік	Валові страхові премії, млн грн	Абсолютний приріст, млн грн	Темпи росту, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1 % приросту
			у порівнянні з 2005 р.	у порівнянні з попереднім періодом	у порівнянні з 2005 р.	у порівнянні з попереднім періодом	
2005	12 853,5	-	-	-	-	-	-
2006	13 830,0	976,49	107,60	107,60	7,60	7,60	128,54
2007	18 008,2	4178,20	140,10	130,21	40,10	30,21	138,30
2008	24 008,6	6000,4	186,79	133,32	86,79	33,32	180,08
2009	20 442,1	-3566,5	159,04	85,14	59,04	-14,86	240,09
2010	23 081,7	2639,6	179,58	112,91	79,58	12,91	204,42
2011	22 693,5	-388,2	176,56	98,32	76,56	-1,68	230,82
2012	21 508,2	-1185,3	167,33	94,78	67,33	-5,22	226,94
2013	28 661,9	7153,7	222,99	133,26	122,99	33,26	215,08

За період 2005–2013 рр. середньорічний обсяг валових страхових виплат становив 4807,344 млн грн, найбільше значення було досягнуто у 2008 р. – 7050,7 млн грн, найменше у 2005 р. – 1894,2 млн грн. У середньому обсяг виплат за рік збільшувався на 344,7 млн грн. Розрахований середній коефіцієнт росту становить 1,11, середній темп приросту кожного року дорівнює 11,9 %. Зниження обсягу валових страхових виплат за 2010 р. на 9,4 % порівняно з 2009 р. свідчить про недостатність у страхових компаній ліквідних інструментів, надмірну збитковість діяльності деяких страховиків.

В табл. 3 наведено результати оцінки ефективності страхової діяльності шести провідних страхових компаній за існуючими підходами.

Таблиця 3

Результати оцінки ефективності страхової діяльності, %

Назва компанії	Ефективність за співвіднесенням прибуток/витрати			Ефективність за рівнем платоспроможності на основі активів			Ефективність за рівнем платоспроможності на основі страхових резервів		
	2012	2013	Темп росту, %	2012	2013	Темп росту, %	2012	2013	Темп росту, %
Провідна	286	350	122,0	84	77	91,7	272	211	77,6
Оранта-Січ	51	66	129,0	40	35	87,5	95	105	110,5
Мотор-гарант	137	135	98,5	80	70	87,5	1728	1065	61,6
Оранта	206	179	86,9	34	52	153	153	178	116,3
АСК «Інго-Україна»	398	400	100,5	45	39	86,7	125	87	69,6
ПрАТ СК «Донбас-Північний»	165	104	0,63	64	50	78,1	187	147	78,6

Дослідження методичних підходів до розрахунку ефективності видів страхування, відмінних від страхування життя, дозволяє зробити висновок, що дані методики не є досконалими, не враховують сучасні кризові умови, необхідність забезпечення життєздатності страхових компаній.

Для розробки комплексного підходу до оцінки ефективності діяльності страхових компаній в умовах нестабільності та ризику актуальним питанням є застосування методик, в основі яких лежить визначення рейтингів. Для побудови рейтингової оцінки ефективності діяльності страхової компанії, запропоновано використати інтегральний коефіцієнт, який містить в собі чотири групи показників, що наведені на рис. 2.

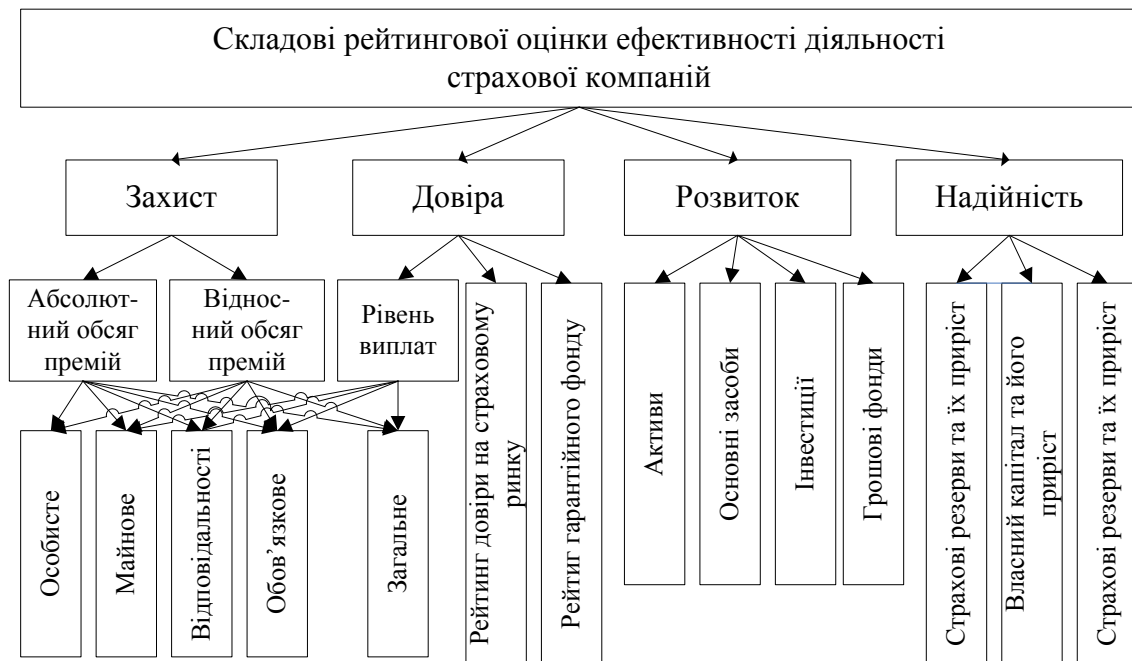

Рис. 2. Складові рейтингової оцінки ефективності діяльності страхової компанії

Запропонований рейтинг, розрахований за методом Харрінгтона, враховує структуру основної діяльності страхових компаній, що відображено в показниках абсолютних і відносних обсягів премій та рівнів виплат за видами страхування: особисте, майнове, відповідальності, обов'язкове.

Для побудови інтегрального показника використано узагальнену функцію Харрінгтона (формули (1) – (2)), яка є кількісним, однозначним, єдиним та універсальним показником якості досліджуваного об'єкта та має такі риси, як: адекватність, ефективність, статичність і чутливість:

$$D = \sqrt[m]{\prod_{j=1}^m d_{ij}}, \quad i = \overline{1, t} \quad (1)$$

де D – інтегральний показник ефективності діяльності страхових компаній; t – кількість елементів, які використовуються для рейтингової оцінки страхових компаній; i – кількість років; d_{ij} – часткова функція, яка визначена відповідно до шкали Харрінгтона.

Для знаходження часткової функції (d_{ij}) інтегрального показника (D) застосовано формулу (2):

$$d_{ij} = \exp(-\exp(-y'_{ij})) \quad (2)$$

де y_{ij} – нормовані значення складових показників рейтингової оцінки ефективності діяльності страхової компанії.

Для інтерпретації оцінки інтегрального показника доцільним є використання шкали Харрінгтона:

0,10–0,20 – дуже низький рівень ефективності;

0,21–0,37 – низький рівень ефективності;

0,38–0,65 – достатній рівень ефективності;

0,66–0,80 – високий рівень ефективності;

0,81–1,00 – дуже високий рівень ефективності діяльності страхової компанії.

Отриманий за інтегральним показником рейтинг ефективності страхових компаній наведено в табл. 4 (рейтинг здійснювався за значенням інтегральної ефективності серед 18 страхових компаній України).

Таблиця 4

Рейтингова оцінка ефективності страхових компаній України

Страхова компанія	D	Рейтинг	Коментар
Альянс	0,3768	1	наближено до 0,38–0,65 – достатня ефективність
Оранта	0,3765	2	наближено до 0,38–0,65 – достатня ефективність
ІнгоУкраїна	0,3702	3	0,21–0,37 – низька ефективність
АСКА	0,3689	4	0,21–0,37 – низька ефективність
УПСК	0,3688	5	0,21–0,37 – низька ефективність
Універсальна	0,3687	6	0,21–0,37 – низька ефективність
Провідна	0,3686	7	0,21–0,37 – низька ефективність
Мотор-гарант	0,3681	8	0,21–0,37 – низька ефективність
ВУСО	0,3678	9	0,21–0,37 – низька ефективність
Уніка	0,3677	10	0,21–0,37 – низька ефективність
Українська страхова група	0,3668	11	0,21–0,37 – низька ефективність
ПЗУ Україна	0,3663	12	0,21–0,37 – низька ефективність
ПРОСТО-страхування	0,3649	13	0,21–0,37 – низька ефективність
АСКО-Донбас Північний	0,3646	14	0,21–0,37 – низька ефективність
Промислово страховий альянс	0,3645	15	0,21–0,37 – низька ефективність
Альфа страхування	0,3644	16	0,21–0,37 – низька ефективність
Оранта-Січ	0,3630	17	0,21–0,37 – низька ефективність
Кредо	0,3626	18	0,21–0,37 – низька ефективність

Таким чином, за рахунок застосування системи рейтингування ефективності діяльності страховиків уможливується обґрунтування: збільшення рівня гарантій та захисту населення; необхідності здійснення протидії корупції, відмивання доходів. Підкреслюється необхідність обов'язкового регулярного подання страховими компаніями фінансової звітності до державних структур, запровадження

контролю за процедурою присвоєння рейтингу державними установами або Лігою страхових організацій, збільшення зацікавленості страхових компаній щодо проходження процедури рейтингування, що в подальшому призведе до росту ефективності діяльності страхових компаній.

У третьому розділі «Удосконалення методичних підходів до забезпечення ефективності діяльності страхових компаній» визначено напрями удосконалення методичних підходів до забезпечення ефективності діяльності страхової компанії на основі теорії та методології життєздатності, запропоновано формування фінансового кластеру в Запорізькому регіоні, виконано оцінювання його потенційної ефективності, обґрунтовано вплив формування фінансового кластеру на ріст ефективності діяльності страховиків.

Пов'язуючи ризик втрати ефективності із концепцією життєздатних систем Стафорда Біра, доведено, що кожна з випадкових за своєю природою подій A_i за період часу T адекватно характеризується ймовірністю свого настання $P(A_i, T)$. Так як ймовірність забезпечення ефективності страхової організації у цілому є складною подією, яка реалізується тільки при спільній наявності необхідних для цього умов (спільному настанні необхідних подій A_i), то комплексний показник забезпечення ефективності в період кризи визначається як безліч ймовірностей подій, що обумовлюють життєздатність страхової організації:

$$P(T) = PP(A_i, T) \quad (3)$$

де $P(T)$ – інтегральний показник ефективності; $PP(A_i, T)$ – добуток (безліч ймовірностей настання подій).

Для оцінювання умов забезпечення ефективності діяльності страхової компанії пропонується використовувати ряд критеріїв. В якості критерію придатності антикризового управління страховою компанією для забезпечення її ефективності нами пропонується відношення $K_{прід} (P(T), P_{mp}(T))$, яке пов'язує величину інтегрального показника ефективності $P(T)$ з його мінімально необхідним рівнем $P_{mp}(T)$:

$$K_{прід}((P(T), P_{mp}(T)) : P(T) > P_{mp}(T) \quad (4)$$

де $K_{прід} ((P(T), P_{mp}(T))$ – критерій придатності антикризового управління.

В якості критерію оптимальності антикризового управління страховою компанією нами пропонується відношення $K_{опт}(P(T), P_{mp}(T), e(T))$, яке пов'язує величину інтегрального показника ефективності $P(T)$ з його оптимальним рівнем $P_{опт}(T)$ при дозволеному відхиленні $e(T)$:

$$K_{опт}(P(T), P_{mp}(T), e(T)) : P(T) - P_{опт}(T) < e(T) \quad (5)$$

де $K_{опт}(P(T), P_{mp}(T), e(T))$ – критерій оптимальності антикризового управління.

В якості критерію переваги антикризового управління страховою компанією над іншими методами управління для забезпечення її ефективності нами пропонується відношення $K_{перев}(P(T), m(T))$. Воно пов'язує величину інтегрального

показника ефективності $P(T)$ з його максимально можливим рівнем, що дорівнює 1 при дозволеному відхиленні $m(T)$:

$$K_{перев}(P(T), m(T), e(T)) : 1 - P(T) < m(T) \quad (6)$$

де $K_{перев}(P(T), m(T), e(T))$ – критерій переваги антикризового управління.

Використання даних критеріїв дозволяє надавати всебічну оцінку забезпеченню ефективності діяльності страхової організації в категоріях його придатності, оптимальності та переваги.

З метою підвищення конкурентоспроможності страхових компаній, якості їх страхових послуг, а отже і ефективності за функціональною ознакою, розроблено організаційний підхід до функціонування фінансового кластеру, який дозволяє ефективно співпрацювати банкам і страховим компаніям та створювати загальні продукти (рис. 3).

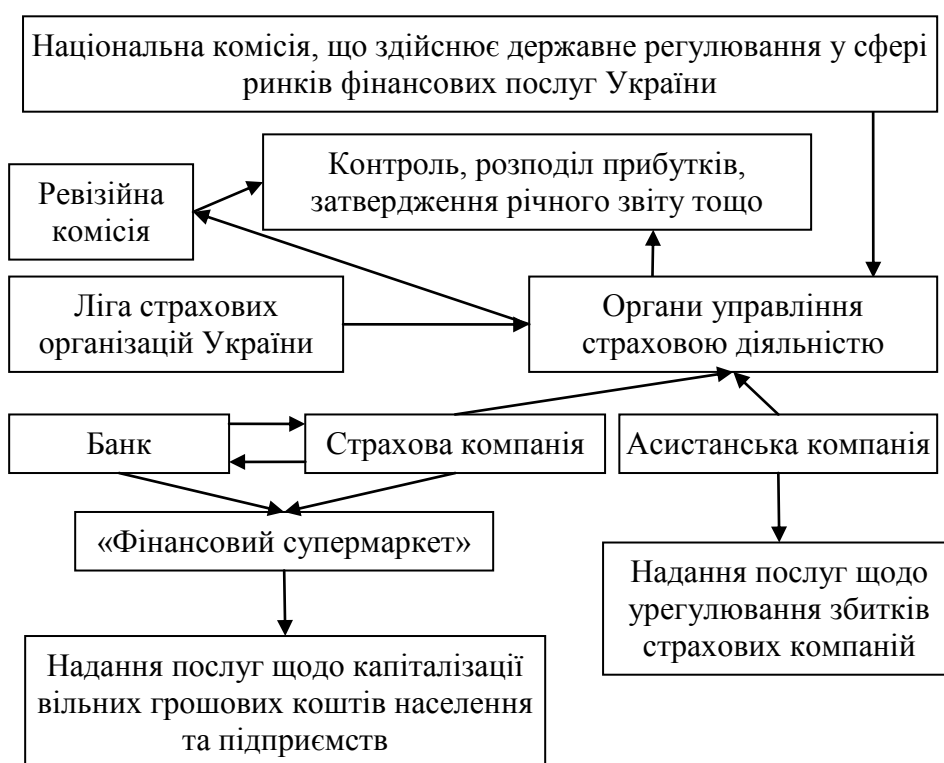

Рис. 3. Організаційний підхід до формування інфраструктури фінансового кластеру

Розвинуте поняття фінансового кластеру, яке сформульовано наступним чином: фінансовий кластер – це організаційно впорядкована сукупність учасників фінансового ринку, які складаються із представників страхової компанії, банку, асистанської компанії та взаємодіють з метою підвищення ефективності діяльності страхових компаній та банківських установ і на цій основі зміцнюють національну економіку.

В роботі запропоновано сукупність показників для оцінювання доцільності вступу страхової компанії до фінансового кластеру. Задля цього поетапно здійснюється оцінка:

інтегральної ефективності діяльності в розрізі п'яти груп: група 1 – «Захист», група 2 – «Довіра», група 3 – «Розвиток», група 4 – «Надійність», група 5 – «Поширеність»:

$$\bar{I}_j = \frac{\sum K_{ji}}{N_j} \quad (7)$$

де \bar{I}_j – інтегральний індекс за j -ю групою; j – номер групи; N_j – кількість показників за j -ю групою;

інтегральної оцінки ефективності функціонування фінансового кластера за формулою середньозваженої (ваги груп оцінюються експертними методами, спираючись на досвід практики страхової діяльності, на концепцію життєздатності страхової компанії):

$$E_{\text{int}} = \sum_{j=1}^k w_j \cdot \bar{I}_j \quad (8)$$

де E_{int} – інтегральна оцінка ефективності функціонування фінансового кластера в регіоні; w_j – вага кожної групи, $\sum_{j=1}^k w_j = 1$; k – кількість груп оцінювання;

математичного порівняння ефективності діяльності окремої страхової компанії та функціонування фінансового кластеру (визначення математичного відхилення).

Результати оцінки доцільності вступу найбільших страхових компаній до фінансового кластеру за запропонованим підходом наведено в табл. 5.

Таблиця 5

**Результати оцінки доцільності вступу страхових компаній (СК)
до фінансового кластеру**

Назва СК	Групи показників					Інтегральна ефективність СК	Відхилення	клас СК
	Захист	Довіра	Розвиток	Надійність	Поширеність			
Провідна	55,81	61,92	34,66	47,00	57,64	51,88	0,92	1
Оранта-Січ	62,82	45,78	67,47	75,88	100,00	63,31	12,36	1
Мотор-гарант	79,07	55,93	2,68	11,28	6,59	44,21	-6,74	2
Оранта	79,83	74,80	19,67	36,75	6,07	56,39	5,44	1
АСК «Інго-Україна»	57,26	51,29	42,02	59,21	36,25	51,96	1,01	1
ПрАТ СК «Донбас-Північний»	76,05	59,74	4,05	29,81	7,50	47,21	-3,74	2
Вага групи	0,35	0,25	0,20	0,15	0,05			
Клас	66,87	59,70	22,20	42,80	35,23			
Інтегральна ефективність сформованого кластеру						50,95		

В останньому стовпчику табл. 5 визначено доцільність вступу страхових компаній до фінансового кластеру: клас 1 – вступ до кластера не є важливим, клас 2 – вступ до кластера для цих страхових компаній є доцільним.

Таким чином, формування фінансового кластеру дозволяє поєднати ресурси різних за сферою фінансової діяльності суб'єктів ринку для вирішення проблем національної економіки. Фінансовий кластер дає можливість у ринкових умовах запровадити цілеспрямовану організацію фінансової діяльності і забезпечити стійкість взаємовідносин контрагентів. Створення фінансових кластерів в страховій діяльності – один із шляхів залучення інвестицій та інновацій, мінімізації витрат, зокрема трансакційних, підвищення ефективності саморегулювання страхового ринку, активізації формування міжгалузевих організацій, що сприяє забезпеченню ефективності діяльності страхової компанії.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження з позиції комплексного підходу дало змогу визначити шляхи вирішення теоретичних і методичних питань забезпечення ефективності діяльності страхових компаній. Отримані в дисертації результати дають підстави для наступних висновків та практичних рекомендацій:

1. Ефективна діяльність страхової компанії має бути спрямована на підвищення якості управління окремими підсистемами: фінансами, маркетингом, організаційною структурою тощо. Важливим моментом при оцінюванні ефективності діяльності є врахування концепції забезпечення життєздатності страхової компанії, переваги якої зумовлені сучасними кризовими умовами функціонування страхових компаній.

2. Аналіз існуючих теоретичних підходів до змістовної сутності ефективності діяльності страхових компаній з позиції теорії життєвого циклу довів доцільність її удосконалення. Встановлено, що ефективність синтезує в собі більш глибокі якісні явища, ніж підсумкові фінансові показники роботи страховика, які більшою мірою залежать від частоти та ймовірності настання страхових випадків. Економічну ефективність діяльності страхових компаній запропоновано розглядати як сукупність «внутрішньої» та «зовнішньої» ефективності. Зовнішня ефективність характеризує ефективність страхування для страхувальників, тобто фізичних та юридичних осіб, з якими страховики укладають договір страхування. Для оцінки зовнішньої ефективності використано такі показники як ступінь довіри, захисту, надійності страхової компанії. Внутрішня ефективність – це ефективність для страховика, яка може вимірюватися можливостями розвитку та досяганням конкурентоспроможності страхової компанії. Обґрунтовано, що зовнішню та внутрішню економічну ефективність слід розглядати та оцінювати в комплексі для отримання об'єктивного результату аналізу та оцінки.

3. Дослідження критеріїв забезпечення ефективності діяльності страхових компаній довело їх недосконалість, адже формування ефективності відбувається через низку внутрішніх та зовнішніх чинників, вплив яких на різних етапах життєвого циклу компанії є різним. Тому в роботі запропоновано ввести систему критеріїв, що полягають у: послідовному забезпеченні відповідності встановлених стратегічних цілей фактичним показникам розвитку та потребам страхового ринку; досягненні конкурентоспроможності страхової компанії за показниками довіри,

надійності та захисту; активізації інвестиційної діяльності, що характеризує спроможність компанії до розвитку та підтримки конкурентних позицій; підвищенні фінансових результатів діяльності страхової компанії, їх відповідності нормам. Доведено необхідність входження страхових компаній до складу фінансового кластеру, що дозволяє підвищити якісні показники їх розвитку та підтримати життєздатність на етапах становлення, процвітання та затухання життєвого циклу.

4. Узагальнення існуючих наукових думок та бачень ефективності дозволило виокремити ті її види, що відповідають особливостям запропонованого наукового підходу до забезпечення ефективності діяльності страхових компаній, яку запропоновано розглядати в розрізі наступних підходів: комерційного – з огляду на результати інвестиційної діяльності страховика; соціального – з огляду на функціональне призначення та умови праці у страховій сфері; економічного – з огляду на реальний фінансово-економічний потенціал компанії; інтеграційного – як додаткової результативності через оптимізацію процесів інтеграції страхових компаній з банками; управлінського – як ступеню досягнення цілей діяльності різного рівня. Отримане розширює уявлення щодо змісту показників та їх значення у оцінці інтегральної ефективності страхової компанії.

5. Змістовний та експериментальний аналіз діючих методів оцінки ефективності страхових компаній дав можливість дійти висновку про необхідність удосконалення методичного підходу на основі рейтингової оцінки ефективності діяльності страхової компанії, в якому пропонується використовувати інтегральний коефіцієнт, що містить в собі чотири групи показників: захист, довіра, розвиток та надійність. За умов використання прозорих критеріїв рейтингової оцінки страховиків уможлиблюється забезпечення гармонізації інтересів страхувальників, менеджменту страхової компанії, її власників та держави. Висвітлені в роботі методичні положення можуть бути використані в практичній діяльності вітчизняних рейтингових агентств, спектр послуг яких постійно розширюється.

6. Наукові дослідження дозволили дійти висновку, що існує багато недоліків в застосуванні методів забезпечення ефективності діяльності страхових компаній. Недостатньо глибоко досліджено забезпечення ефективності в кризових умовах. Розвинуто методичні засади визначення умов життєздатності страхової компанії, що полягають у плануванні та реалізації системи організаційних, фінансових та інших заходів, в тому числі надзвичайного, антикризового характеру та у сукупності формують методичний підхід до забезпечення ефективності діяльності страхових компаній у кризових умовах.

7. Розвинуто засади кластерної форми організації страхової діяльності, завдяки використанню підходів до забезпечення функціональності ринку страхування, підвищення конкурентоздатності страхової компанії і формування довіри клієнтів. Поширення фінансових кластерів стимулює створення ефективних умов для задіяння усіх ресурсів фінансового ринку й забезпечення соціально-економічного добробуту всіх учасників кластеру.

8. Розроблено методичний підхід до оцінки доцільності вступу страхових компаній до фінансового кластеру, який використано для обґрунтування подальшої стратегії діяльності 18 страхових компаній, що представлені філіями або головними

офісами на території Запорізької області. Для десяти з досліджуваних компаній (СК «АСКА», СК «Уніка», СК «Альфа Страхування», СК «Українська страхова група», СК «PZU Україна», ПрАТ СК «Аско-Донбас Північний», СК «Оранта-Січ», СК «Кредо», СК ЗАТ «Промислово страховий альянс», АТ «Просто-страхування») доведено нагальну потребу вступу до фінансового кластеру, для інших восьми даних захід не є визначальним.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Стрілець Є. М. Формування фінансового кластеру в діяльності страхових компаній / Є. М. Стрілець // Стратегічні напрямки забезпечення сталого розвитку економіки : моногр. / за ред. О. Г. Череп. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. – С. 81–85 (0,3 ум.-друк. арк.).

2. Стрілець Є. М. Потенційні можливості страхових компаній при вступі до СОТ / Є. М. Стрілець // Світова організація торгівлі : проблеми та перспективи вступу : моногр. / за ред. А. В. Череп. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – С. 283–297 (0,65 ум.-друк. арк.).

3. Стрілець Є. М. Управління процесом розвитку і рухом персоналу страхових компаній / Є. М. Стрілець // Управління інтелектуальною власністю як складова бюджетування на рівні держави, регіонів і суб'єктів господарювання : моногр. / за ред. А. В. Череп. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – С. 211–222 (0,45 ум.-друк. арк.).

Публікації у наукових фахових виданнях:

4. Череп А. В. Разработка методических подходов к оценке жизнедеятельности страховых компаний. /А. В. Череп, Є. М. Стрілець // Zeszyty naukowe instytutu ekonomiczno-społecznego w kamieniu Wrocławskim. – 2014. – Том 2. – С. 79–82 (0,5 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : запропоновано методичний підхід до оцінки життєдіяльності страхових компаній (0,4 ум.-друк. арк.).*

5. Стрілець Є. М. Організаційно-функціональна структура фінансового кластеру в страховій сфері / Є. М. Стрілець // Економіка України. – 2014. – № 9. – С. 54–58 (0,3 ум.-друк. арк.).

6. Стрілець Є. М. Рейтингове оцінювання ефективності діяльності страхових компаній / Є. М. Стрілець // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – 2014. – Вип. 40 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. – С. 502–509 (0,35 ум.-друк. арк.).

7. Череп А. В. Ефективність як економічна категорія [Електронний ресурс] / А. В. Череп, Є. М. Стрілець // Ефективна економіка. – 2013. – № 1. – Режим доступу : <http://www.economy/nauka.com.ua>. (0,5 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : висвітлено поняття ефективності як економічної категорії в різних сферах діяльності, визначено поняття ефекту (0,3 ум.-друк. арк.).*

8. Стрілець Є. М. Особливості діяльності страхових компаній в сучасних умовах. / Є. М. Стрілець // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – Маріуполь, 2012. – Том 3, вип. 1. – С. 312–317 (0,3 ум.-друк. арк.).

9. Очеретько Л. М. Проблеми оподаткування страхової діяльності / Л. М. Очеретько, Є. М. Асатурян // Економічний простір. – 2010. – № 40. – С. 189–196 (0,3 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : визначено проблеми оподаткування страхової діяльності (0,2 ум.-друк. арк.).*

10. Очеретько Л. М. Страхова діяльність та особливості її оподаткування / Л. М. Очеретько, Є. М. Асатурян // Економічний простір. – 2010. – № 39. – С. 121–128 (0,3 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : визначено особливості оподаткування страхової діяльності (0,2 ум.-друк. арк.).*

Матеріали наукових конференцій:

11. Стрілець Є. М. Вплив фінансових інструментів на ефективність діяльності страхових компаній / Є. М. Стрілець // *Nastoleni moderni vedy : materialy X Mezinarodni vedecko-prakticka conference (27.09–05.10.2014, Praha)*. – Praha : Publishing house «Education and Science», 2014. – Dil 3. *Ekonomicke vedy*. – P. 34–35 (0,05 ум.-друк. арк.).

12. Стрілець Є. М. Оцінка ефективності інтеграції діяльності страховиків. / Є. М. Стрілець // *Efektivni nastroje modernich ved : materialy X Mezinarodni vedecko-prakticka conference (27.04–05.05.2014, Praha)*. – Praha : Publishing house «Education and Science», 2014. – Dil 2. *Ekonomicke vedy*. – P. 19–20 (0,05 ум.-друк. арк.).

13. Стрілець Є. М. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності страхових компаній / Є. М. Стрілець // *Наука і вища освіта : тези доповідей XXII Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (18 квітня 2014 р., м. Запоріжжя)*. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – С. 181–182 (0,1 ум.-друк. арк.).

14. Стрілець Є. М. Теоретико-методичні засади оптимізації діяльності страхових компаній / Є. М. Стрілець // *Naukowa przestrzen Europy – 2014 : materialy X Miedzynarodnowej naukowo-praktycznej konferencji (07–15 kwietnia 2014, Przemysl)*. – Przemysl : Nauka i studia, 2014. – Vol. 2. *Ekonomiczne nauki*. – P. 96–99 (0,15 ум.-друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Стрілець Є. М. Забезпечення ефективності діяльності страхових компаній України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2015.

Досліджено економічну сутність категорії ефективність діяльності страхових компаній, проаналізовано різні точки зору щодо ознак ефективності, розглянуто фактори її забезпечення. Запропоновано ввести систему критеріїв, що стосуються послідовного забезпечення відповідності встановлених стратегічних цілей

фактичним показникам розвитку та потребам страхового ринку; досягнення конкурентоспроможності страхової компанії; активізації інвестиційної діяльності; підвищення фінансових результатів діяльності страхової компанії, їх відповідність нормам.

Проведено аналіз динаміки розвитку страхового ринку України, виконано розрахунки за існуючими методиками обчислення показників ефективності діяльності страхових компаній, удосконалено методичний підхід до рейтингової оцінки ефективності діяльності страхових компаній.

Визначено напрями удосконалення методичних підходів до забезпечення ефективності діяльності страхової компанії на основі теорії та методології життєздатності, запропоновано формування фінансового кластеру в Запорізькому регіоні, виконано оцінювання його потенційної ефективності, обґрунтовано вплив формування фінансового кластеру на зростання ефективності діяльності страховиків.

Ключові слова: страхова компанія, ефективність, страхова сума, страховий портфель, показники ефективності, конкурентоспроможність, фінансовий кластер.

АННОТАЦИЯ

Стрелец Е. М. Обеспечение эффективности деятельности страховых компаний Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2015.

Исследованы особенности деятельности страховщиков, экономическую сущность категории эффективность деятельности страховых компаний, проанализированы различные точки зрения ученых относительно признаков эффективности деятельности страховых компаний, рассмотрены факторы формирования эффективности. Установлено, что эффективность синтезирует в себе более глубокие качественные явления, чем итоговые финансовые показатели работы страховщика, которые в большей степени зависят от частоты и вероятности наступления страховых случаев.

Усовершенствовано определение сущности понятия «эффективность страховой компании», которую, в отличие от существующих, предложено рассматривать как фактор обеспечения жизнеспособности и составляющие которой зависят от стадии жизненного цикла страховой компании. Предложенное определение создает теоретические основы для дифференциации критериев обеспечения эффективности и ее оценки в соответствии с целями страховой деятельности страховщика на определенном этапе его жизненного развития.

Систематизированы виды эффективности деятельности страховых компаний, которые соответствуют особенностям предлагаемого научного подхода к обеспечению эффективности деятельности страховых компаний. Классификацию

предложено осуществить в разрезе коммерческой эффективности (с точки зрения на результаты инвестиционной деятельности страховика), социальной эффективности (с точки зрения функционального предназначения и условий труда в сфере социального страхования), экономической эффективности (исходя из реального финансово-экономического потенциала страховой компании), интеграционной эффективности (как дополнительной результативности после оптимизации процессов интеграции страховых компаний с банками), управленческой эффективности (как степень достижения страховой компанией целей деятельности разного уровня).

Предложено ввести систему критериев, которые заключаются в: последовательном обеспечении соответствия установленных стратегических целей фактическим показателям развития и потребностям страхового рынка; достижении конкурентоспособности страховой компании по показателям доверия, надежности и защиты; активизации инвестиционной деятельности, характеризующей способность компании к развитию и поддержке конкурентных позиций; повышении финансовых результатов деятельности страховой компании, их соответствия нормам.

Проведен анализ динамики страхового рынка Украины, выполнены расчеты по существующим методикам расчета отдельных показателей эффективности деятельности страховых компаний, усовершенствован методический подход к рейтинговой оценке эффективности деятельности страховых компаний, при которой предлагается использовать интегральный коэффициент, содержащий в себе четыре группы показателей: защита, доверие, развитие и надежность. При использовании прозрачных критериев рейтинговой оценки страховщиков становится возможным обеспечение гармонизации интересов страхователей, менеджмента страховой компании, ее владельцев и государства. Освоенные в работе методические положения могут быть использованы в практической деятельности отечественных рейтинговых агентств, спектр услуг которых постоянно расширяется.

Определены направления совершенствования методических подходов обеспечения эффективности страховой компании на основе теории и методологии жизнеспособности, предложено формирование финансового кластера в Запорожском регионе, выполнено оценивание его потенциальной эффективности, обосновано влияние формирования финансового кластера на рост эффективности деятельности страховщиков. Развита методические основы определения условий жизнеспособности страховой компании, которые заключаются в планировании и реализации системы организационных, финансовых и других мер, в том числе чрезвычайного, антикризисного характера, которые в совокупности формируют методический подход к обеспечению эффективности деятельности страховых компаний в кризисных условиях.

Развита основы кластерной формы организации страховой деятельности, в основу которых положено обеспечение функциональности рынка страхования, повышение конкурентоспособности страховой компании и формирование доверия клиентов. Создание и распространение финансовых кластеров стимулирует создание эффективных условий для задействования всех ресурсов финансового рынка и обеспечения социально-экономического благосостояния всех участников кластера.

Разработан методический подход к оценке целесообразности вступления страховых компаний в финансовый кластер, который используется для обоснования дальнейшей стратегии деятельности 18 страховых компаний Украины и представлены филиалами или головными офисами на территории Запорожской области. Для десяти из исследуемых компаний (СК «АСКА», СК «Уника», СК «Альфа Страхование», СК «Украинская страховая группа», СК «PZU Украина», ЗАО СК «АСКО-Донбасс Северный», СК «Оранта-Сич», СК «Кредо», СК ЗАО «Промышленно страховой альянс», АО «ПРОСТО-страхование») доказано насущную необходимость вступления в финансовый кластер, для других восьми данное мероприятие не является определяющим.

Предложенные мероприятия по обеспечению эффективности деятельности страховых компаний Украины на основе формирования финансового кластера дают возможность в рыночных условиях внедрить целенаправленную организацию финансовой деятельности и обеспечить устойчивость взаимоотношений контрагентов.

Ключевые слова: *страховая компания, эффективность, страховая сумма, страховой портфель, показатели эффективности, конкурентоспособность, финансовый кластер.*

SUMMARY

Strilets Ye. M. Providing an effectiveness of activity of insurance companies of Ukraine. – As a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Economics in the specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2015.

The economic essence of the category efficiency of insurance companies, analyzed different points of view regarding the signs of efficiency, the factors of security. Proposed to introduce a system of criteria relating to: ensure that a consistent set of strategic objectives and actual performance of the insurance market needs; achieving competitiveness of the insurance company; stimulate investment; improving the financial performance of insurance companies, their compliance.

The analysis of the dynamics of the insurance market of Ukraine, the calculations of the existing methods of calculating performance of insurance companies improved methodical approach to evaluating the effectiveness of rating of insurance companies.

The directions of improvement of methodological approaches to ensure the effectiveness of the insurance company based on sustainability theory and methodology proposed financial cluster formation in the Zaporizhzhia region completed its evaluation of the potential performance impact justified the formation of the cluster to increase financial efficiency of insurers.

Keywords: *insurance company, effectiveness, efficiency, insurance sum, insurance portfolio, effectiveness indicators, competitiveness, financial cluster.*

Підписано до друку 27.04.2015. Формат 60x84/16. Ум. ум.-друк. арк. 0,9.
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 247. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1633 від 24.12.2003